

Yunan İsyanı Sırasında Sırp-Yunan İlişkileri

Serbian-Greek Relations During the Greek Revolt

Hamiyet Sezer Feyzioğlu*

Öz

Osmanlı Devleti 19. yüzyılın ilk yarısında milliyetçilik akımlarının etkisiyle ortaya çıkan ve bağımsızlıkla sonuçlanan önemli bir isyanla uğraşmıştır. Bu isyan Yunan isyanıdır. Söz konusu isyanın hazırlıkları sırasında isyanın önderleri diğer milletlerle de temas kurarak destek aramaya çalışmışlardır. Özellikle Sırpı yanlarına çekmeye gayret göstermişlerdir. İşte bu aşamada her iki millet arasında görüşmeler yapılmış, karşılıklı vaatler verilmiştir. Bu çalışmada Aleksandr İpsilanti'nin Miloş Obrenoviç ile ittifak kurma girişimleri ele alınmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Sırp, Yunan, Miloş Obrenoviç, Aleksandr İpsilanti.

Abstract

The Ottoman Empire at the first half of the 19th century struggled with an important uprising which came into existence as a result of the influences of nationalism and eventuated in independence, that is to say the uprising of Greeks lead up to Sovereignty of Greece. At the time of preparatory period of the aforementioned revolt, the rebel leaders tried to make contacts with other nations in the search of support for their cause especially they tried hard to get Serbians backing. At this stage the negotiations and bilateral commitments between the Serbs and Greeks took place. In this paper, one of the such kind of attempts, i.e Alexander İpsilanti's engagement in confederation with Miloş Obrenoviç will be examined.

Keywords: Serb, Greek, Miloş Obrenoviç, Alexsander İpsilanty.

Hem Osmanlı Devleti hem de Avrupa açısından 18. ve 19. yüzyıllar önemli bir dönemdir. Söz konusu dönemde geleneksel imparatorluklar temellerinden sarsılırken, ulus devletlerin doğuşu süreci başlamıştı. Dünyadaki olaylardan Osmanlı Devleti de etkilenmişti. Üç kıtaya yayılan, çok uluslu yapısıyla bir dünya gücü olan bu devlet, zamanla yenilenme

çabasına girse de dünyadaki büyük değişime ayak uydurmakta başarılı olamamıştı. Özellikle, yenileşme gayretlerinin olduğu 19. yüzyıl başları, Osmanlı Devleti için zor bir zaman dilimidir. Çünkü, aynı zamanda dışarıda savaşlar içeride de isyanların çıktığı bir süreç yaşamaktaydı. İsyanların çıkış noktaları farklılık göstermekteydi. Kimi dini nitelik taşıırken, kimi yerel güçlerin iktidar kavgasından kaynaklanmaktaydı. Asıl Devletin çökmesinde etkili olanlar ise milliyetçi duygularla baş gösteren ayaklanmalardı.

1789 Fransız İhtilalinden sonra ortaya çıkan ve bütün Avrupa'yı etkisi altına alan, imparatorlukların korktuğu milliyetçilik akımı hız kazanmış, zamanla Osmanlı Devleti de söz konusu akımdan payını almıştır. Sınırları içinde yaşayan çeşitli topluluklar, artık bağımsızlıklarını elde etmek için ayaklanmalar çıkarmaya başlamışlardır. Özellikle Balkanlar'da yaşayan gayri Müslim halklar milliyetçilik akımından büyük oranda etkilenmişlerdir. Bunlardan, önce Sırlar ayaklanmış (1804)¹ Bükreş Antlaşması'yla bir takım ayrıcalıklar elde etmişler, ardından Yunan İsyanı çıkmış, daha sonra da diğerleri bunları izlemiştir².

Yunan ve Sırp ayaklanmalarının ortak özelliği milliyetçilik fikirlerinin gelişmesiyle bağımsızlık isteklerinin ortaya çıkmasıydı. Bu yolda Sırlar ilk girişimi yapmış olmakla beraber önce Rumlar başarıya ulaşmıştı. Her iki olayda da aynı nitelikleri taşıyan noktalar varsa da farklılıklar da çok fazlaydı.

Yunan İsyanının çıkmasında çeşitli sebepler bulunmaktadır. Birincisi, 18. yüzyılda yaşanan ve "Aydınlanma Çağı" denilen dönemin etkilerinin yansımalarıdır³. Bu gelişmelerin arkasından ortaya çıkan Amerikan Bağımsızlığı (1776), Fransız İhtilali (1789) ve yaydığı fikirler, ilan edilen insan hakları bildirileri, insanlık tarihinde meydana gelen önemli değişiklikler oldu. Fransız İhtilali'nden sonra ortaya çıkan hürriyetçilik, milliyetçilik akımları birçok ülkeyi ve içinde yaşayan milletleri etkisi altına aldı.

Osmanlı toprakları içinde yaşayan Yunan halkı, ayrıcalıklı bir toplumdur. Ticaret yaparak zenginleşmişlerdir. Devlet yönetiminde önemli görevler almışlardır. Örneğin, Eflak-Boğdan beyleri Fenerli Rumlar arasından seçiliyordu. Yine Divan tercümanları Rumlardandı. Bunlar, Avrupa ve Avrupalılar ile temas halindeydi. Ticaret yaparak zenginleşen Rum ticaret

*Doç. Dr. A.Ü. DTCF. Tarih Bölümü Öğretim Üyesi.

¹ Geniş bilgi için bkz. Selim Aslanbaş, *Osmanlılarda Sırp İsyanları 19. Yüzyılın Şafağında Balkanlar*, İstanbul 2007.

² Geniş bilgi için bkz. Barbara Jelavich, *Balkan Tarih 18. ve 19. Yüzyıllar I*, çev. İhsan Durdu, Haşim Koç, Gülçin Koç, İstanbul, 2006; George Castellan, *Balkanların Tarihi*, çev. Ayşegül Yaraman Başbuğu, İstanbul 1993; Fahir Armaoğlu, *Siyasi Tarih 1789-1960*, Ankara 1964.

³ Herkül Milas, *Yunan Ulusu'nun Doğuşu*, İstanbul 1994, s. 62-87; Fahir Armaoğlu, *a.g.e.*, s.2.

burjuvazisi bir ulusal bilincin ortaya çıkmasında katkıda bulundu. Yeni oluşmakta olan bu kesim, okullar yaptırarak, kitaplıklar kurarak, yetişmiş insana gereksinim duydukları için burslar vererek, bir yandan Rum gençlerine giderek laikleşen bir eğitim olanağı sağlamışlar, diğer yandan da Avrupa'da oluşan yeni düşüncelerin, özellikle ulusçuluk düşüncesinin, hızla Osmanlı Devleti içindeki okumuş Rum kitleye ulaşmasını kolaylaştırmışlardır. Yunanca yapılan yayınların sayısında artış ve içeriklerinde değişiklik açıkça görülmektedir. Batılı filozof ve bilim adamlarının kitapları Yunancaya çevrilmekteydi. Din kitaplarına karşılık, bilimsel ve gramer kitapları da 19. yüzyılda hızla artmaktaydı. Rigas, Koreas⁴, Konstandinos Laskaris gibi Yunan yazarlar, yazılarıyla halkın bilinçlenmesinde rol oynamışlardır⁵.

Rumların, fikirsel ve ekonomik dünyaları gelişmekteydi. Bunun yanında, Osmanlı Devleti'nde Türk olmayan unsurlar üzerinde, Avrupalı devletlerin Fransız İhtilali öncesinde de millî duygulara yönelik kışkırtma hareketleri söz konusudur. Bu propagandalar, özellikle Rumlar üzerinde yoğunlaşmış ve etkili olmuştur⁶.

Kışkırtma girişimlerinden başka, Rumlar üzerinde etkili olan siyasi gelişmeler de olmaktadır. İngiltere, 1815 Kasımı'nda, müttefiklerle yaptığı anlaşma ile Yedi Ada'yı bağımsız cumhuriyet haline getirmiş; fakat bu bağımsız devleti kendi himayesi altına almış, Rusya'ya karşı ileri bir karakol kurmuştu. Çünkü Rusya'nın Osmanlı Devleti'ne karşı yönelen hareketlerinden rahatsız oluyordu. Böylece, Yedi Ada'nın bağımsızlığı Mora Rumları için yeni bir bağımsızlık örneği oluşturdu⁷.

Yunanlar, bağımsızlık çalışmaları için gizli cemiyetler de kurmuşlardır. Bunların en etkili olanı Filiki Eteryadır. Filiki Eteryaya, 1814 yılında Rusya'nın Odessa kentinde kuruldu. Avrupa'daki gizli Mason cemiyetlerinin teşkilat ve işleyiş modellerini benimsemişti. Amaçları, Mora'da bağımsız bir devlet kurmak ve Balkanlar'daki diğer ulusları da bağımsız kılmaktı. Cemiyetin onursal başkanı Çar I. Aleksandr idi⁸.

⁴ Regas ve Koreas hakkında detaylı bilgi için bkz. Richard Clogg, *Modern Yunanistan Tarihi*, çev. D.Şendil, İstanbul 1997, s.275, 283.

⁵ Şükrü S. Gürel, *Tarihsel Boyut İçinde Türk-Yunan İlişkileri (1821-1993)*, Ankara 1993, s.25 vd.

⁶ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c. IV/I, Ankara 1982, s. 391 vd.; Ayrıca bkz. Enver Ziya Karal, *Fransa-Mısır ve Osmanlı İmparatorluğu (1797-1802)*, İstanbul 1938; İsmail Soysal, *Fransız İhtilali ve Türk-Fransız Diplomasi Münasebetleri (1789-1802)*, Ankara 1987.

⁷ Fahir Armaoğlu, *a.g.e.*, s.99.

⁸ Kurulan cemiyetler hakkında bilgi için bkz. Murat Hatipoğlu, *Türk-Yunan İlişkilerinin 101 Yılı*, Ankara 1988, s.2-14.

Bütün bu fikri gelişmeler, kışkırtmalar Yunanların bağımsızlık hareketine hazır hale gelmesine neden oldu.

Yukarıda sebeplerini özetlediğimiz Yunan isyanında Balkanlarda nasıl bir hareket planı hazırladıkları, Sırlarla nasıl iş birliği yaptıkları önemli bir husustur. Bilindiği gibi Aleksandr İpsilanti isyanı başlatmayı planlarken, önce Eflak-Boğdan'da girişimde bulunmayı, Sırları da işin içine katarak onların da desteğini almayı hedeflemişti. Ancak, bunda pek başarılı olamamıştı. Bunun birçok sebebi vardır⁹.

Sırların başında o dönemde Miloş Obrenoviç vardı. Miloş Obrenoviç, Sırp İsyasının ikinci bölümünün (1815) lideridir. 1780 yılında Uziçe nahiyesine bağlı Dobrinya köyünde doğdu. Soyadı annesinin ilk kocası olan Obren'den gelmektedir. İlk gençlik yıllarında çobanlıkla uğraştı. Bir ara Uziçe'de Hacı Ahmet Ağa isimli birinin çiftliğinde kocabařılık¹⁰ yaptı. Daha sonra Bosna-Hersek tarafına sığır götürüp satmak suretiyle ticarete atıldı. 1804'te isyan çıktığında Miloş, üvey ağabeyi Milan'ın yanında voyvoda olarak isyana katıldı. İsyan sırasında asiler arasında yaşanan iç mücadelede Kara Yorgi'nin karşısında yer aldı. Miloş'un şöhreti kahraman bir savaşçı olarak değil, halkla kurduğu yakın ilişkilerden dolayı alçak gönüllü bir knez olarak yayıldı¹¹. Daha sonraki gelişmeler onu baş knez yapacaktır.

Aleksandr İpsilanti, dedesi ve babası Eflak-Boğdan beyliği yapmış bir kişi olup, İstanbul'da bir Fener ailesinden geliyordu. İpsilanti Rusya'da görev yapmış, Napolyan'a karşı savaşmış, Dresden savaşında bir kolunu kaybetmiş, bu sayede Çar'ın yakın dostu haline gelmişti¹². Yunan ayaklanması başlarında Eflak-Boğdan'da başarısız olunca Avusturya'ya geçti. 1828'de orada öldü.

Aleksandr İpsilanti'nin isyanı başlatmayı planlarken Sırlarla haberleştiğini ve Miloş Obrenoviç ile bir anlaşmaya vardığını kaynaklardan tespit etmekteyiz.

Yunanlar, Miloş'dan önce Kara Yorgi ile temas kurmuşlardır. Bilindiği gibi, Kara Yorgi çıkarmış olduğu isyanın başarısız olmasından sonra Sırbistan'dan Avusturya'ya kaçmıştı. Ondan sonra lider olarak Miloş Obrenoviç ortaya çıktı. Kara Yorgi bir süre Avusturya'da ikamet ettikten sonra, 29 Eylül 1814'te Rusya'ya gitmek üzere ailesi ve birinci isyanın

⁹ Fakat konumuzun dışına çıkacağımız için anlatılmayacaktır. Amacımız, Yunan isyanı başladığı sırada Sırlar ile nasıl bir temas ve ilişki vardı? Bir anlaşma yapılmış mıydı gibi sorulara cevap bulabilmektir.

¹⁰ Kocabaşi, Rumeli'de Hıristiyanlarla meskun köy ihtiyar heyetinin başına verilen ünvandır. Bkz. Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, c.2, İstanbul 1983, s.285.

¹¹ Selim Aslanbaş, *a.g.e.*,s. 154.

¹² George Castellan, *a.g.e.*,s.271.

liderlerinden bazılarıyla birlikte Sirem'den hareket ederek 7 Kasım'da Hotin'e ulaştı. Besarabya'da bir müddet kaldıktan sonra Nisan 1815'te Rus hükümetinin davetiyle Petersburg'a geçti. Rusya nezdinde itibarını korumak amacıyla Çar Aleksandr'ın huzuruna kabul edilmek için büyük çaba sarf eden Kara Yorgi, Çara kendisinin Sırlara liderlik yapabilecek tek kişi olduğunu bildirerek birinci isyanın başarısızlığında kendinden başka herkesi suçlayan bir mektup gönderdi. Çar, 26 Kasım'da Kara Yorgi'yi kabul etti. Bu görüşmeyi hemen Miloş'a haber veren Metropolit Leontiye, endişeye gerek olmadığını, çünkü Çarın Kara Yorgi'yi Sırların lideri olarak değil Rus ordusunun bir subayı olarak kabul ettiğini bildirdi. Aleksandr, Kara Yorgi'yi 12 Aralık 1817'de tekrar huzuruna kabul etti. Bu tam anlamıyla törensel bir görüşmeydi. Sarayın siyasi destek vermeden sadece Kara Yorgi'yi bir davetle onurlandırmakla yetinmesi, Rusya'nın Osmanlı Devleti ile yürüttüğü siyasete uyum gösteren ve Sırbistan'da gerçek gücün sahibi Miloş'tan yana olduğunu göstermekteydi. Kara Yorgi 17 Aralık'ta Petersburg'dan ayrıldı. Besarabya'da bulunduğu sırada Yunanların Balkan Hıristiyanlarını Osmanlı Devleti'ne karşı ayaklandırmak için kurulan Filiki Heteriya ile temasa geçen Kara Yorgi, Petersburg'dan döndükten sonra Yaş'ta örgüte üye oldu¹³.

Eski Sırp knezi Kara Yorgi'ye 1817 tarihinde Filiki Heteriya'ya katılması için bir görevli gönderilmiştir. Bu görevlinin amacı teşkilatın amacı ve girişimlerini Kara Yorgi'ye anlatarak Sırbistan'da karışıklık çıkarmaya teşvik etmektir. Kara Yorgi ile görüşen kişi Galati adında Capodistriya'nın yakını olan biridir. Osmanlı Devleti'ndeki Hıristiyanları ayaklandırmak gizli amacıyla bölgeye gelmiş olduğunu anlatmıştır. Kara Yorgi'ye de hemen Sırbistan'a geçerek orada bunu sağlamaya çalışması telkini yapılmıştır. Plana göre, Osmanlı Devleti çıkacak olayı Rusya'nın tahriki olarak göreceğinden hemen Kara Yorgi'yi asi ilan etmeyecekti. Sırbistan'a geçince bir taraftan okullar açılıp çoğaltılacak, diğer taraftan top ve tüfek imaline gayret edilecekti. Kara Yorgi, Heteriya üyesi iki kişi ile beraber Sırbistan'a geçmiş, ancak, Belgrad muhafızı tarafından bu durum öğrenilerek Sırp Bey'i Miloş'a bildirilmiş ve Yorgi gece kaldığı evde yakalanarak katledilmiştir¹⁴. Burada dikkat çeken nokta hem Sırlar ile hem de Yunanlar ile Rusya'nın temas halinde olması ve onları yönlendirmesi, yardım etmesidir.

Sırp halkı ile Yunan halkı arasında Kara Yorgi aracılığıyla bir bağlantı kurulmaya çalışılmışsa da onun öldürülmesiyle bu plan başarısız kalmıştır.

¹³ Selim Aslanbaş, *a.g.e.*, s.161-162.

¹⁴ Mehmet, *Rum Fetretine Dair Tarih I. Cüz.(basım yeri yok)* 1288, s.12-13; Kara Yorgi'nin tekrar Sırbistan'a geçişi ve öldürülüşü ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Selim Aslanbaş, *a.g.e.*, s.162.

Bundan sonraki gelişmelerde de Rumların Sırp larla temas kurma isteklerinin devam ettiğini anlıyoruz. Nitekim 1819'dan sonra Miloş Obrenoviç ile anlaşmak için uğraşıldı. Bunun için Miloş'a mektuplar ve adamlar gönderildi. Bu mektuplarda Aleksandr İpsilanti'nin ve taraftarlarının amaçlarının bütün Hıristiyanların özgürlüklerine kavuşmalarının olduğu, birlikte hareket etmeleri için birbirlerine yardımcı olmaları gerektiği anlatılmaktaydı¹⁵.

Aleksandr İpsilanti Miloş'un ve Sırp halkının taraftarlığını elde etmek için temas kurmak amacıyla gönderdiği ve çeşitli vaatlerde bulunduğu mektuplardan biri 7 Kasım 1821 tarihini taşımaktadır¹⁶. Bu mektubunda, İpsilanti ailesinin Sırp halkına sevgisinden onların cesur davranışlarını takdirlerinden söz ettikten sonra birlikte hareket etmeleri gerektiğinden bahsetmektedir. Görüşmek ve fikir birliğine varmak için adamlarından Arestidi adlı birini gönderdiğini, kendisine güvenebileceğini iletmektedir. Gönderilen söz konusu mektupta İpsilanti, Miloş'a ve Sırp halkına ittifak konusunda bir takım taahhüde bulunmaktadır. Buna göre;

- 1- Miloş'un ailesinin Sırp milleti içinde üstün tutulacağı,
- 2- Miloş'un bütün Sırp halkının lideri olduğu,
- 3- Miloş ve ailesi gerek Kara Yorgi taraftarları gerek Rusya'da bulunan Sırp lar tarafından rahatsız edilmeyeceği,
- 4- Sırp halkını gerektiğinde isyana hazır oldukları anda kendilerine maddi yardım ve askeri ihtiyaçlarının karşılanacağını ve buna dair yardımın kardeşi veya onun gibi itibarlı bir adamıyla göndereceğini taahhüt etmektedir. Ayrıca, bu konuda bir cevap beklediğini ifade etmektedir.

Bütün bu gayretler sonuç vermiş olmalıdır ki 1821 yılında Yunanlılar ile Sırp lar arasında bir anlaşma yapılmıştır. Miloş buna ikna edilmiştir. Anlaşma maddelerini içeren bir arşiv belgesi mevcuttur¹⁷. Anlaşma metninin başında Yunan ve Sırp milleti arasında fikir birliğine varıldığı açıklanmaktadır. İçerikten, uzun müzakereler sonucunda ortak kararlar alındığı, ileri gelenlerin kutsal bildikleri kavramlara yemin ettikleri, belirlenen maddeleri kabul ederek onayladıkları açıklanmaktadır. Kararlaştırılan maddelere Yunan memleketi adına Aleksandr İpsilanti'nin, Sırp memleketi adına da baş knez Miloş'un ve diğer knezler ve ileri gelenlerin kefil olduğu ve tasdik ettiği belirtilmektedir. Metnin devamında

¹⁵ BOA. (Başbakanlık Osmanlı Devlet Arşivi), *Hatt-ı Hümayun*, no: 44927 F. Bu belge Divan tercümanı Kostaki'nin torbasında Sırpça ve Rumca olan evraklar arasında bulunmuş ve tercüme edilmiştir. Miloş ve İpsilanti arasında yazılan mektuplardan bazılarının da tercümeleri vardır.

¹⁶ Ahmet Cevdet, *Tarih-i Cevdet*, c.11, İstanbul 1309, s.255.

¹⁷ BOA. *Hatt-ı Hümayun*, no:44927-F. Bu anlaşmadan özetle Tarih-i Cevdet c.11, s.253 ve Mehmet, *Rum Fetretine Dair Tarih*, s.26'da söz edilmektedir.

imzaları bulunan kişilerin aşağıdaki maddeleri Aleksandr İpsilanti'ye taahhüd ettikleri ifade edilmektedir. Bu ifadelerden anlaşıldığına göre Sırp ve Yunanlılar arasında uzun görüşmeler yapılmış ve bazı kararlar alınmıştır. Bu kararları İpsilanti ve Miloş 'da onaylamış olup Sırp ileri gelenlerinin de imzaladığı kabul ettiği aşağıda aktarılan maddeleri Aleksandr İpsilanti'ye vaad etmişlerdir.

Buna göre; her zaman ittifak halinde bulunulacaktı, koruma sağlanacağı konusunda özellikle samimi olunacaktı, gerektiğinde Yunan memleketinden Sırp memleketine iltica edecek kişilere kardeşçe davranılacak, yardım edilecek, engel olunmayacaktı. Zaman ve durumun gerektirdiği şekilde ihtiyaca göre bir birine yardım edilecek, ortak menfaatlere dair verilecek kararlara tamamıyla uyulacaktı. Sırp'lardan Yunan memleketine geçmek gerektiğinde geçmelerine izin verilecekti. Aleksandr İpsilanti'nin Sırp tarafına göndereceği kişi kim olursa olsun hoş karşılanacak ve güvenilecekti. Anlaşma yapıldıktan sonra üç ay içinde harp hazırlıklarına başlanacak ve düşmana karşı savunmaya hazırlıklı olunacaktı. Her iki taraf da tamamıyla bağımsızlıklarını alıncaya kadar savaşa devam edecekler, Sırp milleti mezhep ve vatan uğrunda gerektiği vakit ve durumda lazım olan her şeyi tamamen yapmayı kabul edecekti. Özetlediğimiz anlaşma maddeleri metinde ise şöyle yer almaktadır:

“Evvelki madde; Her vakit ve hacette vacibü'l icra olmak üzere daimi bir ittifak-ı tedafi'a ve taaruzu 'akd oluna,

İkinci madde; umumen ve hassaten hulus ve sufuta mebni bir himayet ve sıyanet ola,

Üçüncü madde; mukteza-yı vakt ve hal hesabıyla Yunan memleketinden Sırba iltica edecek kimesnelere cümleten karındaşça muamele ve ikram ve nevâziş iltifat gösterilerek Sırp memleketi bilâ mani' ve mezâhim ve melce' ittihâz oluna,

Dördüncü madde; Vakt ve halin icâb edeceği ihtiyacata muvâfık vechile karındaşına imdat ve i'ânet oluna,

Beşinci madde; Menâfi'i müşterikeye dair veregeleceğiniz her güne yollu ve şanlı kurada müttâbe'at-ı kâmile ile i'tibar ve ri'ayet oluna,

Altıncı madde; Mukteza-yı vakt ve hal üzere Sırp içinde Yunan memleketine geçmek lazım gelir ise bilâ mümâne'ata mürur ve 'ubura izin ve ruhsat verile,

Yedinci madde; Mersum Aleksandr İpsilantin'in Sırb tarafına irsâl ideceği mu'teber kimesne her kim olur ise olsun her vechile ikram ve te'min ola,

Sekizinci madde; İş bu günden üç ay mürurunda hıdmekâtda olan kaffe-i tedarikât-ı harbiye ile düşmanın müdafa'asında hazır bulunmak ta'ahhüd oluna,

Dokuzuncu madde; Cemi' alât-ı müttetikada mergub olan serbestiyet-i kâmile fiile getirülmedilçe düşman-ı mezheb ve insaniyet ile muhârebe itmekten hâli olunmayacağı tasdik oluna,

Onuncu madde; Hasılı mecmu'u mevâdd-ı ma'kude ve mezheb ve vatan uğrunda ber-muktezâ-yı vakt ve hâl her ne ki başka şey lazım 'ad olunacak ise kâffe-i Sırb ahalisi tarafından bir re'y ve rızâ ve karar üzere tamamen ve kâmilen müra'at ve vikâye olunmak üzere te'kid ve tevsik oluna,

Bâlâda ma' kud olan mevâdın vikâyesine müteahhiüd kimesnelerin mahal-i imzaları.....”

Belgenin altında imzalar olduğu ve karşılıklı olarak kabul edilen bu maddeleri Sırp milleti, Yunanlılara ve diğer müttetiklere vaat ettiklerini belirten ifadeler ile iki tarafça onaylandığı belirtilmiştir.

Anlaşıldığı gibi, her iki milletin lideri konumundaki kişiler uzun süren görüşmeleri sonucunda karşılıklı olarak birbirlerine bir takım taahhütlerde bulunmuşlardır. Ancak, verilen bu sözlerin yerine getirilmediği de olayların gelişmesinden kolayca öğrenilmektedir. Aleksandr İpsilanti Sırp larla bir ittifak kurmak için oldukça uğraşmıştır. Fakat Miloş'un bu konuda Yunanlılara ne kadar destek olduğu da ortadadır. Bilindiği gibi, sözünü ettiğimiz girişimler ve yapılan anlaşmalara rağmen Yunan isyanının gelişmesinde Sırp lar'dan beklenen desteğin istenildiği gibi olmadığı görülmektedir. Bunda belki, İpsilanti'nin Eflak Boğdan'daki girişiminin başarısız olması etkili olmuş olabilir. Yukarıda anlatmış olduğumuz anlaşma yapılmış olmasına rağmen, Kara Yorgi'nin aksine Jelavich'in ifadesine göre Miloş Obrenoviç iş birliğine hiç yanaşmamıştır. Prens Osmanlı hükümetiyle işbirliği politikası güdüyordu. Asıl amacı Osmanlı Devleti tarafından ünvanının hanedan temelli olarak resmen onaylanmasını temin etmektir.¹⁸ Yunan isyanındaki gelişmeler de Sırp ların aslında isyan etmesini gerektirmeyecek olaylara sahne olmuştur. Çünkü Rusların himayesinde Akkerman Muahedesi¹⁹ ve 1829 Edirne Antlaşması²⁰ ile zaten isteklerine ulaşma yolunda büyük adımlar atabilmişlerdi.

Sonuç

Yunan İsyanı Osmanlı Devleti açısından önemli siyasi olaylardan biridir. Çeşitli çıkış sebepleri vardır. Balkanlarda Rumların diğer milletler arasında oynadığı rol ve yarattıkları etki, işbirlikleri de ayaklanmanın seyri

¹⁸ Barbara Jelavich, *a.g.e.*, s.231-232.

¹⁹ Nihat Erim, *Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Metinleri*, c.I, Ankara 1953, s.263-268. Akkerman Muahedesi'nin 5. maddesi Sırp larla verilecek haklarla ilgilidir.

²⁰ Nihat Erim, *a.g.e.* s.282; Edirne Antlaşmasının 6. maddesi Sırp larla ilgilidir. Edirne Antlaşması için bkz. Şerafettin Turan, "1829 Edirne Antlaşması", *A.Ü.D.T.C.F.D.*, c. IX/1-2, (Mart-Haziran 1951), Ankara, s.111-151.

açısından önemlidir. Bu yüzden özellikle Sırplarla Yunanların ilişkisinin ve sonuçlarının incelenmesi gereklidir. İncelendiğinde de görülmektedir ki, Yunanlar ayaklanma planlarına Sırpı ve diğer Balkan uluslarını da katmak istemişlerdir. Sırpı yanlarına çekmek için 1814'ten itibaren özellikle Filiki Heteria'nın kurulmasından sonra bu doğrultuda çalışmaların arttığı gözlemlenmektedir. Önce Kara Yorgi derneğe üye edilmiştir. Fakat onun liderlikten uzaklaşmasından sonra yeni lider Miloş Obrenoviç ile temasa geçilmiştir. Aleksandr İbsilanti, Obrenoviçle anlaşmaya varmak için sık sık adamlar ve mektuplar göndermiştir. Ancak, Rumlar bu amaçlarında başarılı olamamışlardır. Sırp liderleriyle kurulan temalar fazla bir sonuç getirmemiştir. Bunda tabii her milletin kendi çıkarlarının ön plana geçmesi ve o doğrultuda hareket etmesi etkili olmuştur.

Kaynakça

Arşiv Kaynakları

BOA., *Hatt-ı Hümayun*, no: 44927 F.

Vekayinameler

Ahmet Cevdet, *Tarih-i Cevdet*, c.11, İstanbul, 1309.

Makale ve Kitaplar

Armaoğlu, Fahir, *Siyasi Tarih 1789-1960*, Ankara 1964.

Aslanbaş, Selim, *Osmanlılarda Sırp İsyanları 19. Yüzyılın Şafağında Balkanlar*, İstanbul 2007.

Castellan, George, *Balkanların Tarihi*, çev. Ayşegül Yaraman Başbuğu, İstanbul 1993 .

Clogg, Richard, *Modern Yunanistan Tarihi*, çev. D.Şendil, İstanbul 1997.

Erim, Nihat, *Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Metinleri*, c.I, Ankara 1953.

Gürel, Şükrü S., *Tarihsel Boyut İçinde Türk-Yunan İlişkileri (1821-1993)*, Ankara 1993.

Hatipoğlu, Murat, *Türk-Yunan İlişkilerinin 101 Yılı*, Ankara 1988, s.2-14.

Jelavich, Barbara, *Balkan Tarih 18. ve 19. Yüzyıllar I*, çev. İhsan Durdu, Haşim Koç-Gülçin Koç, İstanbul 2006 .

Karal, Enver Ziya, *Fransa-Mısır ve Osmanlı İmparatorluğu (1797-1802)*, İstanbul 1938.

Mehmet, *Rum Fetretine Dair Tarih I. Cüz*, (basım yeri yok),1288.

Milas, Herkül, *Yunan Ulusu'nun Doğuşu*, İstanbul 1994.

Pakalın, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, c.2, İstanbul 1983, s.285.

Soysal, İsmail, *Fransız İhtilali ve Türk-Fransız Diplomasi Münasebetleri (1789-1802)*, Ankara 1987.

Turan, Şerafettin, "1829 Edirne Antlaşması", *A.Ü.D.T.C.F.D.*, c.IX/1-2, (Mart-Haziran 1951), Ankara, s.111-151.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, c. IV/I, Ankara 1982.

